

tas būtībā ir identisks ar «*schlicht*» – sal. «*schlechtweg*», «*schlechterdings*»* – un sākotnēji apzīmēja vienkāršo zemas kārtas cilvēku, aplūkojot to parastā pretstatā dižajam, tolaik vēl bez kādas aizdomu pilnas šķielēšanas. Apmēram Trīdesmitgadu kara laikā, tātad jau diezgan vēlu, šā vārda nozīme pārbidās pašreiz lietotās virzienā. – Man tā šķiet *būtiska* atziņa morāles ģealoģijas sakarībā; iemesls, kāpēc to izdevies atklāt tik vēlu, ir mūsdienu pasaules demokrātiskā aizsprieduma kavējošā ietekme uz visiem izcelsmes jautājumiem. Tā iesniedzas pat šķietami pilnīgi objektīvajā dabas zinātņu un fizioloģijas sfērā, ko šeit var norādīt gan tikai garāmejot. Cik piedauzīgi šis aizspriedums, kas izlaidies līdz naida pakāpei, spēj izrikties morāles un vēstures jomā, rāda izdaudzīnātais Bakla piemērs¹³; mūsdienu gara *plebejisms*, kas radies Anglijā, atkal ir izviridis savā dzimtajā zemē ar īsta dubļu vulkāna sparū un to pārsālīto, bļāustīgo, vulgāro daiļrunību, kas līdz šim ir raksturojusi visus vulkānus.

⤵

NO *mūsu* problēmas viedokļa, kuru ir pietiekams pamats dēvēt par *klusu* problēmu un kura izvēlīgi vērsas tikai pie nedaudzām ausīm, nebūt nav neintere-

santi konstatēt, ka vārdos un saknēs, kas apzīmē «labo», daudzkārt vēl pavīd tās pamatniānses, kuru dēļ dižajie tad nu jutās kā augstāka ranga cilvēki. Tiesa, vairumā gadījumu viņi varbūt izvēlas pašnosaukumu, vienkārši vadīdamies pēc sava varas pārākuma (saukdami sevi par «varenajiem», «kungiem», «pavēlniekiem») vai pēc šā pārākuma uzskatāmākās pazīmes, piemēram, saukdami sevi par «bagātajiem», «mantīgajiem» (tāda ir vārda *arya** nozīme; un attiecīgi irāņu un slāvu valodās). Tomēr ne tikai: arī pēc *tipiskas raksturiežīmes*, un tieši šis gadījums ir mums šeit būtisks. Viņi, piemēram, dēvē sevi par «patiesajiem» – vispirms jau grieķu dižciltīgie, kuru rupors bija Megaru dzejnieks Teognīds¹⁴. Šim nolūkam izkaldinātais vārds *ἔσθλος** pēc savas saknes apzīmē tādu, kas *ir*, kam piemīt realitāte, kas ir īstens, kas ir paties; tad, subjektīvā vērsumā, īsteno kā patieso: šajā jēdziena pārvērtības fāzē tas kļūst par dižciltīgo devīzi un lozungu, pilnīgi pārņemot «dižciltīgā» nozīmi, lai būtu iespējams norobežoties no zemas kārtas cilvēka, kuru Teognīds uztver un attēlo kā *melīgu*, – līdz beidzot pēc dižciltīgo kārtas norieta vārds saglabājas dvēseliskā *noblesse** apzīmēšanai un it kā gūst nobriedumu un saldmi. Vārdā *χαχός**, tāpat arī *δελός** (plebejs pretstatā *ἀγαθός**) ir pasvītrots glēvums: tas varbūt sniedz mājienu, kādā virzienā meklējama dažādi tulkotā *ἀγαθός** etimoloģiskā izcelsme. Latīņu *malus** (kuram es stādu

blakus μέλας*) varētu raksturot zemas kārtas cilvēku kā tumšādainu, pirmkārt jau melnmatainu («*bic niger est* —»)¹⁵, kā pirmsāriešu Itālijas iemītnieku, kas tieši ar savu krāsu visskaidrāk atšķīrās no blondās iekarotāju, proti, par valdošo kļuvušās āriešu rases; vismaz ir jāteic, ka gēlu valoda sniedza man tieši atbilstošu gadījumu — *fin* (piemēram, personvārdā «Fingals»), dižciltību apzīmējošais vārds, kas pēdīgi tika attiecināts uz labo, cildeno, šķīsto, bet sākotnēji uz blondīnu, pretstatā tumšajiem, melnmatainajiem aborigēniem. Ķelti, starp citu, bija visnotaļ blonda rase; ir netaisni, kā to vēl dara Virhova¹⁶, saistīt tās galvenokārt tumšmataino iedzīvotāju joslas, kas pamanāmas rūpīgāk darinātajās Vācijas etnogrāfiskajās kartēs, ar kaut kādu ķeltisku izcelsmi un asinssajaukšanos: drīzāk gan šajās vietās ir priekšplānā izrāvušies Vācijas *pirmsāriešu* iedzīvotāji. (Tas sakāms gandrīz par visu Eiropu: pakļautā rase beigu beigās ir pamatvilcienos tepat vien atkal guvusi virsroku, kas izpaužas krāsā, galvaskausa saplacinātībā un varbūt pat intelektuālajos un sociālajos instinktos: kurš mums var galvot, ka mūsdienu demokrātija, vēl mūsdienīgākais anarhisms un it īpaši tā sliekšme uz «komūnu», pašu primitīvāko sabiedrības formu, kas tagad ir kopīga visiem Eiropas sociālistiem, būtībā nenozīmē drausmīgu *recidīvu* — un ka iekarotāju, *kungu rase*, āriešu rase nav cietusi sakāvi arī fizioloģiski?...). Latīņu *bonus**, man

liekas, drikst interpretēt kā «karotājs»: pieņemot, ka es pamatoti atvasinu *bonus** no senāka vārda *duonus* (sal. *bellum* = *duellum** = *duen-lum*, kur domāju dabūjis arī šo *duonus*). Tātad *bonus** kā ķildu, pušu šķelšanās (*duo**) vīrs, kā karavīrs: redzams, kas senajā Romā veidoja vīra «labumu». Pat mūsu pašu vāciskais «*Gut*»*: vai tik tas nenozīmēja «dievišķo»¹⁷, «dievišķa dzimuma» cilvēku? Vai tas nav identisks gotu tautas (sākotnēji tās dižciltīgo) nosaukumam? Šeit nebūtu istā vieta pamatot šo pieņēmumu. —

6

Politiskās pirmšķirības jēdziens vienmēr izšķīdinās dvēseliskās pirmšķirības jēdzienā, un iesākumā šai kārtulai nekādu izņēmumu vēl nerada arī tas (lai gan dod iemeslu izņēmumiem), ka augstākā kasta reizēm ir vienlaikus arī *priesteru* kasta un tāpēc sava kopīgā apzīmējuma izvēlē dod priekšroku predikātam, kas atgādina par viņu priesterisko funkciju. Šādi, piemēram, pirmo reizi kā kārtu pazīmes pretmetiski saduras «šķīstais» un «nešķīstais»; un arī šeit vēlāk attīstās «labais» un «sliktais» jau vairs ne kārtas nozīmē. Vispār gan jāsgājās no sāka gala uztvert šos jēdzienus «šķīsts» un «nešķīsts» pārlieku smagi, pārlieku plaši vai pat simboliski: visi

senākās cilvēces jēdzieni sākotnēji ir saprasti drīzāk mums gandrīz neiedomājamā mērā rupji, neaptēsti, ārēji, šauri, tieši un vismazāk jau *symboliski*. «Šķīstais» no sākuma ir tikai cilvēks, kurš mazgājas, liedz sev noteikta veida barību, kas var izraisīt ādas slimības, neguļ ar smulīgām zemāku ļaužu sievām un jūt riebumu pret asinīm – nekas vairāk, nekas daudz vairāk! No otras puses, protams, no pašas šīs pamatos priesteriskās aristokrātijas dabas izriet, kāpēc tieši šeit vērtību pretmeti varēja tik agri bīstamā veidā padziļināties un saasināties; un tik tiešām tie beidzot panāca, ka starp cilvēku un cilvēku ir uzplēstas tādas aizas, kuras bez šermuļiem nepārlēkt pat brīvdomības Ahillejam¹⁸. Tādās priesteru aristokrātijās un tajās valdošajos, no aktīvas darbošanās promvērstajos, daļēji prātuļojošos, daļēji eksplozīvjuātelīgajos ieradumos no sākta gala ir kaut kas *neveselīgs*, un kā sekas tad arī rodas visu laikmetu priesteriem gandrīz neizbēgami pielīpošais zarnu slimīgums un neirastēnija; ja nu par zālēm, kuras tie paši ir izgudrojoši šā sava slimīguma dziedināšanai, – vai tad nav jāteic, ka šādu zāļu blaknes galu galā ir izrādījušās simtreiz bīstamākas par slimību, no kuras tām vajadzēja atpestīt? Visa cilvēce joprojām cieš no šā priesteriskā dziednieknaivuma tālejošajām sekām! Padomāsim kaut vai par zināmām diētas formām (atteikšanās no gaļas), par gavēņiem, par dzimumatturību, par bēgšanu «tuksnesī» (Vīra Mīčela¹⁹ izolē-

šanās, protams, bez sekojošā pastiprinātās ēdināšanas un ārstnieciskās uzbarošanas režīma, kas pats par sevi ir iedarbīgākais pretlīdzeklis pret katru askētiskā ideāla histēriju): iekļaujot šeit arī visu jutekļiem naidīgo, izkurtējošo un pārsmalcinātībā dzenošo priesteru metafiziku, viņu pašhipnozi pēc faķīru un brahmaņu parauga – Brahmanis tiek izmantots kā stikla poga un uz mācīga ideja – un noslēdzošo, pārlietu labi saprotamo, vispārējo pārēšanos un tās radikālo ārstniecības kursu – *neesamību* (jeb Dievu – alkas pēc *unio mystica*^{*} ar Dievu ir budistu alkas sasniegt neesamību, nirvānu – un ne vairāk!). Priesteru vidē tiešām *viss* kļūst bīstamāks, ne tikai ārstniecības līdzekļi un dziedināšanas mākslas, bet arī augstprātība, atriebība, asprātība, izlaidība, mīlestība, varaskāre, tiklums, slimība – ar zināmām tiesībām tomēr var piemetināt, ka tikai šīs *būtiski bīstamās*, priesteriskās cilvēka esamības formas augsnē cilvēks vispār ir kļuvis par *interesantu dzīvnieku*, tikai šeit cilvēka dvēsele guva *dziļumu* augstākā nozīmē un kļuva *ļauņa* – un tās taču ir abas pamatformas, kas nosaka cilvēka līdzšinējo pārākumu pār citiem zvēriem!...

— **NU** jau būs apjausts, cik viegli priesteriskais vērtēšanas veids var atzaroties no bruņinieciski aristokrātiskā un tad savā turpmākā attīstībā kļūt par tā pretstatu; jo vairāk iemeslu tam rodas ik reizi, kad priesteru kasta un karotāju kasta greizsirdīgi stāj pretī viena otrai un negrib vienoties par cenu. Bruņinieciski aristokrātisko vērtības spriedumu priekšnoteikums ir miesas varenība, plaukstoša, dāsna, pat kūšājoša veselība kopā ar visu, kas veicina tās saglabāšanos: karu, dēkām, medībām, dejām, turnīriem un vispār jebko, kas sevi iekļauj spēcīgu, brīvu, priekpilnu darbošanos. Priesteriskā dižuma pieņemtajam vērtēšanas veidam — mēs jau redzējām — ir citādi priekšnoteikumi: ja runa ir par karu, tad priesteriem klājas plāni! Priesteri, kā jau tas zināms, ir *ļaunākie ienaidnieki* — bet kāpēc? Tādēļ, ka viņi ir bezspēcīgākie. No bezspēka aug viņu naidš, tas izaug milzīgs un baiss, nav garīgāka un indīgāka naida. Vislielākie nīdēji pasaules vēsturē vienmēr ir bijuši priesteri, arī visatjautīgākie nīdēji — pret priesteru atriebes garu visi pārējie garī diez vai ir vērā ņemami. Cilvēces vēsture būtu pagalam muļķīga padarīšana bez tā gara, kuru ir ieveduši bezspēcīgie, — ķersimies uzreiz pie lielākā piemēra. Viss, kas virs zemes ir nodarīts «dižajiem», «vareniem», «kungiem», «valdniekiem», nav nemaz pie-

minēšanas vērts, salīdzinot ar to, ko viņiem ir nodarījuši *ebreji*: ebreji, šī priesteru tauta, kasu cīņā pret saviem ienaidniekiem un pakļāvējiem beigu beigās prata gūt gandarījumu tikai ar to, ka radikāli pārvērtēja viņu vērtības, tāpat ar *garīgās atriebes* aktu. Tikai tā jau tas arī piedienēja priesteru tautai, visdziļāk noglabātā priesteru atriebīguma tautai. Tie bija ebreji, kas uzdrīkstējās ar biedējošu konsekvenci pretstatīt aristokrātisko vērtību vienādojumam (labs = dižens = varens = daiļš = laimīgs = dieviem tīkams) tā apvērsumu un cieši ieķerties tajā ar bezdibenīga naida (bejspēka radīta naida) zobiem, proti, «tikai nožēlojamie ir labie, tikai nabagie, bezspēcīgie, zemie ir labie, cietēji, trūcumā mītošie, slimie un neglītie ir arī vienīgie dievbijīgie, vienīgie svētītie, tikai viņiem tiks svētlaipe, — turpretim jūs, dižajie un varenie, jūs mūžu mūžos esat ļaunie, nežēlīgie, baudkārie, negausīgie, bezdievīgie, jums arī mūžam netikt pie svētības, vienmēr jūs būsiet nolādēti un tiesāti!» ... Zināms, *kas* ir šis ebrejiskās pārvērtēšanas mantinieks... Saistībā ar drausmīgo un neizmērojami fatālo iniciatīvu, kuru ebreji izrādīja ar šo kardinālāko kara pieteikumu, kāds vien ir redzēts, es atgādinu tēzi, kuru izvirzīju citā sakarībā («Viņpus laba un ļauna», 195. lpp.), un proti: ar ebrejiem sākas *vergu sacelšanās morālē*: sacelšanās, kurai ir divus gadu tūkstošus ilga vēsture un kura šodien izslīd no acīm vienīgi tāpēc, ka